

UDRUŽIVANJE

TIM projekta pravne pomoći radnicima i malim akcionarima koju organizuje Učitelj neznalica, u saradnji sa radničkim grupama okupljenim oko projekta, ovog proleća privodi kraju saldo političke avanture zvane „24 privatizacije“, radničkog/ akcionarskog antikorupcijskog poduhvata za koji je 2012. godine tada opoziciona SNS obećala sudski epilog. Uoči šireg rezimea, akcionari i bivši radnici Srboleka izveštavaju sa suđenja svom bivšem „suvlasniku“ i generalnom direktoru. Godinama u zajedničkoj borbi, i dalje su kolektiv, uprkos ishodima koji prizivaju razočaranje. Večeras nastavljamo razgovor o mogućnostima za udruživanje prekarних radnika danas, uprkos blokadama koje postavlja sistem. Miroslav Ružica izlaže međunarodna iskustva. **Učitelj neznalica**

Nastavak suđenja za pljačaku SRBOLEKA

SUĐENJE Jovici Stefanoviću – Niniju i Mladenu Lučiću za pljačku A.D. SRBOLEK se na ročištu održano u petak 17. marta pretvorilo u totalni rat svim sredstvima Stefanovićevih i Lučićevih branilaca i stručnih saradnika protiv sudskog veštaka. Da li su sredstva zakonita ne želimo i ne možemo da ocenjujemo. Pretpostavljamo da jesu, ali to i nije najvažnije. Ako zakon stvarno daje mogućnost da se takvim i drugim prljavim sredstvima kojima se odbrana godinama unazad služila utiče na ishod suđenja, to nepravdu ne čini ništa manjom. Podsećamo, više puta smo pisali na ovim stranim da je Jovica Stefanović proteklih godina koristio razne izgovore i zloupotrebljavao procedure da se suđenje otegne u nedogled. Jednom je bolestan on, sledeći put je bolestan branilac... Istina, na ruku su mu išle i promene sudija, premeštanje predmeta iz jednog suda u drugi i nazad, premeštanje suda iz Palate pravde u Katančićevu i druge promene koje su zaustavljale postupak i vraćale ga na početak. Tako smo u petak u hodniku suda, čekajući da ročište počne, ubijali vreme prisetaći se da se smo na početku suđenja 2011. godine svi imali tek po neku sedu.

Pretprošle godine...

Pre godinu ipo dana, kad je spor posle duže pauze i promene sudije napokon pokrenut sa mrtve tačke, Jovica Stefanović je imao priliku da iznese svoju verziju priče. Odgovarajući na pitanje suda zašto je SRBOLEK-u uopšte bilo potrebno da svoje lekove prodaje preko posrednika MD NINI, odnosno zašto SRBOLEK svoju robu nije prodavao neposredno kupcima, Stefanović je pokušao da ubedi sud da je MD NINI zapravo činio uslugu SRBOLEK-u kao svojoj povezanoj firmi, jer je račun SRBOLEK-a bio u blokadi, odnosno da je prodaja SRBOLEK-ovih lekova preko MD NINI bila pukla formalnost kako bi se zaobišla blokada SRBOLEK-ovog računa. Ako je to tačno, zašto je onda između dve povezane firme uopšte ugovaran „kasa skonto“, a naročito zašto je bio viši od popusta koje su po istom osnovu odobravlali drugi proizvođači lekova kupcima koji im nisu „činili uslugu“? Stefanović nije uspeo da objasni sudu zašto, kao najveći akcionar i direktor SRBOLEK-a nije pokušao da odblokira račun svoje firme, umesto što je prodavao robu zaobilaznim kanalima i nastavio da uvećava blokadu? Zašto je obaveze MD NINI prema SRBOLEK-u izvršavao tako što je radnicima asignacijom isplaćivao plate, umesto uplatom na račun i deblokadom SRBOLEK-a?

Prošle godine...

Na ročištu 1. jula prošle godine, sudski veštak je izložio svoj nalaz o poslovnom odnosu između A.D. SRBOLEK i Stefanovićeve firme MD NINI iz Niša, a naročito po pitanju neubičajeno velikog popusta, tzv. „kasa skonto“, koji je uprava SRBOLEK-a na čelu sa Stefanovićem i Lučićem odobravlala Stefanovićevoj MD NINI. Veštak je objasnio da je „kasa skonto“ vrsta popusta koji se odobrava da bi se kupac stimulisao da robu plati što pre, pa je popust veći što je rok plaćanja kraći. Visina „kasa skonta“ i rokovi su u ovom konkretnom slučaju bili

precizno određeni ugovorima između SRBOLEK-a i MD NINI i, po nalazu veštaka, „kasa skonto“ je između ova dva subjekta bio znatno viši od iste vrste popusta koju su u istom periodu za isti rok plaćanja odobravale druge farmaceutske kompanije. Poseban problem na koji je veštak skrenuo pažnju je da ni ovakve ugovore, očigledno štetne po prodavca i povoljne samo po kupca, MD NINI nije poštovao. Naime, MD NINI ne samo što nije platio preuzetu robu u roku da ostvari pravo na „kasa skonto“, već je nije platio nikada!!! Sebi je ipak uknjižio popust, i tako lažno umanjio svoje zaduženje prema A.D. SRBOLEK. Sa druge strane, neplaćanjem preuzetih lekova je nastavio da produbljuje krizu u SRBOLEK-u koja nas je na kraju dovela do stečaja, ostavivši akcionare bez imovine, radnike bez radnih mesta, a državu bez važnog proizvođača strateških lekova. MD NINI je dalje preprodavao SRBOLEK-ove lekove firmi SWISS INTERMEDICAL, od koje je naplatio sve do poslednjeg dinara, ali je sav prihod zadržao za sebe. SRBOLEK-u ne samo da nije platio robu, već nam ostavio i dug za porez, zbog čega je Poreska uprava protiv njega podnela četiri prekršajne i jednu krivičnu prijavu.

Branici su pokušali da unesu konfuziju u nalaz veštaka, tvrdeći da veštak ne razume razliku između „kasa skonta“ (popust) i knjižnog odobrenja (računovodstveni dokument o popustu), te da ne postoji dokaz da je odobreni popust zapravo „kasa skonto“ (popust koji se daje kupcu koji plati robu u kraćem roku), već da je u pitanju sasvim druga vrsta popusta, koji je SRBOLEK davao MD NINI kao svom najvećem kupcu (pa samim tim nije relevantno da li je MD NINI platio robu u roku), sa kojim je želeo da zadrži dobre odnose. Ova teorija je krajnje protivrečna onoj prethodnoj, po kojoj je MD NINI prodavao robu SRBOLEK-a kao SRBOLEK-ov „dobrotvor“, koji nam je „pomogao“ da prebrodimo blokadu. Teorija da se radi o popustu „najvećem kupcu“ sama po sebi nije utemeljena ni na kakvim činjenicama. Naprotiv – i u ugovorima, i u fakturama jasno piše o kakvoj vrsti popusta se radi i zbog čega je popust odobren.

Danas

Na ročištu 17. marta advokati i stručni saradnici Jovice Stefanovića i Mladena Lučića otišli su najdalje u svojim nastojanjima da zamute činjenice i izazovu konfuziju. Sat ipo su se jedno za drugim smenjivala besmislena pitanja i teorije da odobreni popust nije „kasa skonto“ nego nešto drugo (količinski rabat na primer), da čak nije ni popust, da je sve bila sasvim normalna poslovna politika... Kao i uvek kad neko pokuša da besmisleno teoriju poveže u uverljivu celinu, sudar sa činjenicama je bio nemilosrdan – Stefanović, koji se u jednom trenutku i sam javio da postavi veštaku pitanja (koja je na prethodnim ročištima već više puta postavio), ponovo se našao u situaciji da tvrdi da SRBOLEK-u nije ni pričinjena nikakva šteta. Pitanje kako smo onda otišli pod stečaj ostalo je da visi u vazduhu. Ipak, mučnije od svih odlaganja, odgovorlačenja i zavlačenja bilo je kada je jedan od zastupnika okrivljenih krenuo da više na veštaka, da ga diskredituje kako ne poznaje osnovne pojmove, kako nikada nije radio u privredi nego se bavi ekonomijom te-

za samoobrazovanje **Rilten** društvena pitanja učiteljneznalica.org

Imenovati TO ratom

oretksi i nema pojma šta je privreda. Tako su isposlovali da se na sledeće ročište pozove stečajni upravnik SRBOLEK-a kao svedok, i da veštak ponovo dostavi dokumenta na osnovu kojih je pre mnogo godina uradio svoj nalaz.

Pretpostavljamo da to sve spada u Stefanovićevo i Lučićevo pravo na odbranu, i da nema pravnog leka za ponašanje njihovih zastupnika, kao što ga nije bilo ni za njihovo izbegavanje da se pojave na sudu. Zato i ovom prilikom ponovo stavljamo janosti na

EVROPSKI SINDIKATI I PREKARIZACIJA

SVEDOCI smo prave eksplozije netipičnih i fleksibilnih oblika zapošljavanja u Evropi koji se nazivaju prekarim jer stvaraju okolnosti u kojima drugotrajna nesigurnost, nestabilnost i nepredvidljivost ugrožavaju mentalno i materijalno blagostanje miliona ljudi. Ovi tzv. „McJobs“ postaju simbol ovog globalnog trenda – niske nadnice, nezahtevni i priučeni poslovi, prekovremeni ali neplaćeni rad, kratkoročni ugovori i stalna pretnja gubitka posla.

Tako je u EU tokom 2014 bilo zaposlenih na određeno vreme 14%, radilo skraćeno radno vreme 20.6%, a samozaposleno 16.4% – dakle, 51% svih zaposlenih bili su većinski prekarni radnici.

Stalno se javljaju i novi oblici prekarних poslova, kao što je agencijski rad ili zero-hour contract, odnosno ugovori o poslu koji ne garantuju ni minimum posla ili zarade. Takvih je u Velikoj Britaniji ove godine 1.8 miliona.

Ovaj globalni trend donosi ozbiljne izazove evropskim sindikatima. Pravi i za sada nesavladivi problem postaje polarizacija radne snage na stalno zaposlene i rastući kontingent prekarnih radnika, ali i uz stalnu dilemu da li sindikati zastupaju svoje članove ili i sve zaposlene. U praksi se to svodi na različite interese i konkurentse odnose i vidljivo je da pregovori u okvirima kompanija obično isključuju prekarne ili se teži ograničavaju njihovog učešća do najviše 10% svih zaposlenih.

Otud ambivalentnost i delimična paraliza sindikata, pa se mnogi aktivisti zalažu i za „nove sindikate“ sa mnogo širom agendom i koja uključuje nezaposlene i prekarne radnike, jer njihov enormni rast podriva sve. Polazi se od iskustva da se, iako u puno zemalja sindikati obuhvataju ispod 20% zaposlenih, u pregovorima i kolektivnim sporazumima obuhvata i do 80% zaposlenih. Tako u stvarnosti imamo da su prekarima sasvim isključeni, a na drugim sindikatima inkorporisani ili postoje kao paralelna grupacija; neki se zalažu za smanjivanje broja prekarno zaposlenih poslova, a drugi za njihovu potpunu eliminaciju. Svi se, međutim i bar reorički, zalažu za iste uslove rada i jednakost nadoknada, kao i povećan kvalitet prekarnih poslova. Uz to, u Holandiji se zalažu da prekarni postanu politička agenda, a u Nemačkoj da organizovane grupe prekarних, posebno u vezi agencijskog rada, budu prisutne u nacionalnim pregovorima, kao i da postoje obavezne konsultacije kada poslodavci najavljuju veća otpuštanja prekarnih. U Danskoj su sindikati, primera radi, organizovali tzv. job patrol, dakle kvazi-inspekcije koje proveravaju da li poslodavci poštuju pravila. Neke velike sindikalne konfederacije u Italiji su uspele da uključe i oko 50,000 prekarnih i da ih mobilisu, kao i da pregovaraju sa poslodavcima oko nekih oblika socijalne zaštite (uglavnom) agencijskih radnika. Sindikati u Velikoj Britaniji se odnedavno fokusiraju na prekarne u javnom transportu, poljske migrante u industriji, ali i istraživače i nastavno osoblje na univerzitetima koje je masovno prekarno zaposleno.

Uopšteno govoreći, postoji pet glavnih instrumenata sindikalne akcije, koji obuhvataju i prekarne: kolektivni sporazumi, inicijative za zakonsko uređivanje odnosa i uslova rada, široko shvaćeni socijalni dijalog, mobilizacija prekarim u okvirima sindikata, kao i medijske kampanje kojima se utiče na javno mnenje u korist prekarim. Intrigantno je da svaki od ovih instrumenata može da pokaže i svoje naličje, pa tako i kolektivni sporazumi mogu eksplicitno da isključuju prekarne.

Javljaju se, međutim, i kritičke teze da se samooorganizovanje i organizovanje prekarijata mora mahom odvijati izvan tradicionalnih aktera kao što su sindikati i političke partije. Smatra se da su *novi socijalni pokreti* ti novi katalizatori i mobilizatori prekarijata. Radi se o dobrovoljnim organizacijama koje deluju zajednički da bi unosile ili blokirale promene u okruženju. Nisu dakle primarno usmerene na neposredne interese članova, već na šire ciljeve, vrednosti i orijentacije. Ukratko, zalažu se za promociju i implementaciju novih formi za kolektivnu akciju i delovanje. Očito je da polaze od postulata da država i tržište deluju tako da ugrožavaju ključne vrednosti ili grupacije i da su potrebne nove forme delovanja jer su i sindikati i partije znatnim delom paralizovani.

Ipak, mnoga istraživanja dokazuju da su sindikati i dalje relevantan akter. To ilustruju konceptom „kvalitet rada“, koji definiše da su autonomija u radu i sigurnost zaposlenja ključne odrednice dobrog posla. Autonomija se tiče stepena kontrole i uticaja zaposlenih u obavljanju vlastitog posla. Sigurnost posla se tiče percepcije o stabilnosti i trajanju radnog odnosa. I jedno i drugo zavise od specifičnosti i važnosti stručnosti, moći zaposlenih, kao i regulacije koja zaštićuje zaposlene. Specifična i relevantna stručnost ograničava poslodavca u kontroli, nametanju obima i ritma rada. Moć zaposlenih zavisi od koncentracije i brojnosti sindikata, kao i od kapaciteta za pregovaranje. Regulatorna zaštita zaposlenih ograničava poslodavce, pre svega, u procesu otpuštanja, kao i u obezbeđenju naknade za slučaj gubitka posla. Ne iznenađuje da su istraživanja potvrdila da su brojni i snažni sindikati, kao i kultura i institucije koje podržavaju autonomiju i kvalitet posla/ zaposlenost, ključni kontekst koji ograničava nastajanje i širenje prekarnosti. Još manje iznenađuje da su skandinavske zemlje sa brojnim i kompetentnim sindikatima, neprikosnovene u ovom domenu. Ovi istraživački nalazi mogli bi da posluže kao osnovni programski okvir ne za oponašanje, već aktivno promišljanje, analizu i mobilizaciju sindikata i kod nas. Iako se javno delovanje sindikata često događa da bi se izrazio nekaakv protest, mobilizacija članova sindikata treba i da uvek uključuje i neke kooperativne i alternativne projekte (radionice, usluge, debatanne tribine) ne samo za zaštitu nekog javnog dobra, grupe ili procesa, već i za širenje idejne i programske vizije u saradnji sa drugim akterima.

Miroslav Ružica

PROTESET SINDIKATA NOVINARA SRBIJE ZBOG NAPADA NA NOVINARKU NATAŠU JEREMIĆ

SINDIKAT novinara Srbije smatra skandaloznom izjavu Milenka Jovanova iz Srpske narodne stranke kojom je novinarku Natašu Jeremić označio kao „osobu koja upravlja narko tržištem“.

Takav ispad prema dugogorišnoj, uglednoj urednici TV Dnevnika Radio-televizije Srbije, još jedna je u nizu ilustracija odnosa vlasti prema medijima, o čemu će SINOS nastaviti da obavешtava Evropsku i Svetsku federaciju novinara, čiji je član.

Sindikata novinara Srbije traži da se pokrene četvoromesečni postupak smene Milenka

Jovanova sa javne funkcije i tako mu se onemoguću dalje omalovažavanje novinara, ali i svih građana Srbije.

Podsećamo da je 4 meseca trajala smena tadašnjeg ministra odbrane Bratislava Gašića zbog prostačke izjave da „voli novinara koje lako kleknu“, pa ča i za smenu Jovanova, verovatno, biti dovoljno isto vreme.

Beograd, 21. mart 2017. godine **Sindikata novinara Srbije**

Izdavač: **Učitelj neznalica i njegovi komiteti**
 Uredništvo: **Vahida Ramujkić, Noa Treister, Vladimir Novaković, Ivan Velisavljević, Ivan Zlatić**
 Dizajn i prelom: **Matiya Medenica**

donator:

partneri:

Savez za radničko društvo

Serijski razgovora U SUSRET REGULACIJI RADA NA LIZING

Četvrtak 23. mart 2017. godine u 18.00 h Resavska 21, stan br. 5, Beograd

Učitelj neznalica vas poziva na treći u seriji razgovora „U susret regulaciji rada na lizing“, na temu

NEFORMALNO UDRUŽIVANJE

U dosadašnjim razgovorima U SUSRET REGULACIJI RADA NA LIZING razmatrali smo mogućnosti i ograničenja postojećih sindikalnih organizacija da zaštite prava prekarim radnika. Međutim, kapaciteti i volja sindikata da prošire svoje polje delovanja samo su jedan deo problema.

Na drugoj strani, sami prekarni radnici su zaplašeni pretnjom otkazima ukoliko se učlane u sindikat. Javnosti poznati primeri, poput otkaza aktivistkinjama USS Sloga u JURI 2011. godine, daju za pravo ovom strahu, mada, da se ne lažemo, dovoljni su elementarni zdrav razum i klasični instinkt pa da vrlo

dobro znamo šta nam sleduje ako poslodavac u Srbiji 2017. godine sazna da „u njegovom dvorištu“ pravimo sindikat.

Postavlja se pitanje zašto bi prekarni radnik rizikovao i to malo što ima zbog udruživanja u strukturu nedovoljno snažnu i pouzdanu da ga zaštiti? Izgradnja poverenja prekarijata u sindikat, i ponovno uspostavljanje snage sindikata traže vreme, a to je vreme koje nam poslodavci neće dati, pa se ideja povezivanja i organizovanja „ispod žita“ nameće kao najlogičnija.

Koliki je prostor za neformalno sindikalno organizovanje i kako ga koristiti?